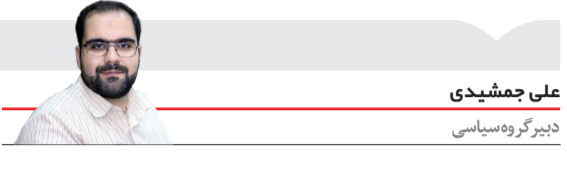

«فرهیختگان» دلایل و اهداف توقیف غیرقانونی نفتکش «۱-Grace» را بررسی کرد

شلیک انگلیسی به برجام

علی جمشیدی

دبیر گروه سیاسی

«رویترز»، خبرگزاری آمریکایی که اغلب مسئولیت انتشار و مانور رسانه‌ای روی اخبار مربوط به تحریم‌های ایران را برعهده دارد در ایران به رسانه تحریم آمریکا معروف است، صبح پنجشنبه، ۱۳ تیرماه در خبری از توقیف یک نفتکش غول‌پیکر متعلق به ایران در آب‌های جبل الطارق در جنوب اسپانیا خبر داد.نفتکشی بانام «۱-Grace» حامل دومیلیون بشکه نفت ایران که بعدا و با انتشار اطلاعیه دولت محلی در جبل الطارق مشخص شد با حمایت و عملیات میدانی نیروی دریایی انگلستان توقیف شده‌است. فابیان پیکاردو از مسئولان محلی جبل الطارق در بیانیه‌ای مدعی شد شواهدی در دست دارد که نشان می‌دهد مقصد نفتکش «۱- Grace» «پالایشگاه بانپاس در کشور سوریه بوده‌است. رسانه‌ها ساعتی بعد گفتند خدمه این کشتی از سوی نیروی دریایی انگلیس مورد با جوبومی قرار گرفته‌اند. عباس موسوی، سخنگوی وزارت امور خارجه در واکنش به این اقدام، مالکیت محموله این کشتی را از آن ایران دانست و گفت در پی این اقدام، سفیر انگلیس در تهران به وزارت امور خارجه احضار شده‌است. عباس موسوی همچنین تأکید کرد: «ماه‌سفیر انگلیس اعلام کردیم این اقدام بدعتی عجیب است به‌خاطر اینکه تحریم‌هایی که اعلام کرده‌اند برمنای شورای امنیت نیست و جمهوری اسلامی ایران این اقدام را نمی‌پذیرد.»در همین راستا عصر پنجشنبه راب مک‌ایر، سفیر انگلیس در تهران در وزارت امور خارجه حاضر شد. در جریان این احضار، رئیس اداره سوم غرب اروپا با غیرقابل قبول دانستن این اقدام و اینکه حسب اطلاعات موجود توقیف این نفتکش به درخواست آمریکا صورت گرفته، خواستار رهاسازی سریع نفتکش مزبور شده‌است. استدلال ایران در این دیدار بر این مبنا بوده که حرکت این نفتکش در آبراه‌های بین‌المللی است، لذا اقدام نیروی دریایی انگلیس غیرقانونی و معادل «ارهنزی دریایی» شناخته می‌شود. مقامات وزارت امور خارجه در این دیدار به‌متذکر شده‌اند انگلستان حق ندارد تحریم‌های یکجانبه خود با اتحادیه اروپا را به‌صورت فراسرزمینی علیه کشورهای دیگر اعمال کندو چنین اقدامی همان سیاست زورمدارانه آمریکاست.» در این میان بررسی اخبار و تحلیل‌های بیرومونی و جزئیاتی که از جست‌وجوهای «فرهیختگان» حاصل شد، همگی نشانگر این است که قطعا چنین اقدامی از سوی انگلستان با یک هدف واحد صورت نگرفته و احتمالا لندن در پی رسیدن به اهداف متنوعی است. در ادامه این گزارش به بررسی برخی جزئیات و اهداف این اقدام پرداخته‌ایم؛ مطالعه آن را از دست ندهید.

«۱-Grace» متعلق به ایران است؟

هم‌بله هم خبر؛ گفته می‌شود مالکیت این نفتکش غول‌پیکر متعلق به یک شرکت روسی ثبت‌شده در امارات با نام russian titan shipping line بوده و مسئولیت محموله‌ای ایرانی را برعهده داشته‌است. «۱-Grace» احتمالا در جریان همکاری‌های اقتصادی ایران و روسیه پس از خروج آمریکا از برجام، در حال انتقال نفت ایران به مدیترانه بوده‌است. «گاردین» دراین باره گفته‌است این نفتکش دارای ۲۸ خدمه با ملیت‌های مختلف از سه کشور پاکستان، هند و اوکراین بوده‌است.

چرا توسط انگلیس و با چه بهانه‌ای «۱-Grace» توقیف شده؟

منطقه جبل الطارق، منطقه‌ای در جنوب اسپانیاست که بیش از ۲۰۰ سال است مالکیت آن مورد اختلاف میان این کشور و انگلستان بوده‌است؛ دولت محلی این منطقه فعلا خود را تحت حاکمیت بریتانیا می‌داند و از این رو همکاری‌های زیادی با لندن دارد. از سوی دیگر اسپانیایی‌ها این منطقه را بخشی از خاک خود می‌دانند و در بسیاری از موارد از جمله حدود و ثغور دریایی و ترانزیت با دولت محلی این منطقه چالش دارند. همین شرایط باعث شده نیروی دریایی انگلستان در این منطقه استراتژیک حضور داشته باشد. توقیف نفتکش حامل محموله ایرانی در روز پنجشنبه نیز با همکاری اداره گمرک محلی جبل الطارق و نیروی دریایی انگلیس صورت گرفته که با واکنش دولت اسپانیا همراه بوده‌است.

در این میان انگلیسی‌ها درمورد عملیات نظامی خود توجیه جالبی دارند؛ آنها می‌گویند اتحادیه اروپا از چند سال پیش دمشق را تحت تحریم قرار داده‌است و از این رو کشورهای این اتحادیه موظف به اجرای این تحریم و جلوگیری از رسیدن کالا‌های ممنوعه به سوریه هستند. در همین راستا لندن مدعی شده نفتکش «۱-Grace» در حال انتقال نفت به سوریه بوده و نیروهای نظامی‌شان برای اجرای تحریم‌های دمشق دست به چنین اقدامی زده‌اند.

ایران اما معتقد است بر فرض درست بودن این استدلال، تحریم‌های اتحادیه اروپا صرفا کشورهای عضو این اتحادیه را موظف به اجرای قوانین تحریمی می‌کند و بر روابط سایر کشورها با سوریه تأثیری ندارد، از این رو اقدام نیروهای نظامی انگلیس غیرقانونی و نقض قوانین بین‌المللی بوده‌است. علاوه‌بر این استدلال، بسیاری از رسانه‌های بین‌المللی دراین باره توضیح می‌دهند «زمانی تحریم سوریه برای همه کشورهای جهان لازم الاجراست که سازمان ملل مجری این تحریم باشد و قوانین

فصل هفتمی شورای امنیت درباره آن وجود داشته باشد.»

نکته مهم‌دراین باره اما چیز دیگری است؛ جایی که یکی از اعضای اتحادیه اروپا که از قضا حاکمیتی قانونی هم بر بخشی از تنگه جبل الطارق دارد علت اقدام انگلیس را قوانین تحریمی اروپا نمی‌داند. جوزپ بورل، وزیر امور خارجه اسپانیا ساعتی پس از توقیف نفتکش «۱- Grace» طی بیانیه‌ای ضمن اعلام اینکه توقیف نفتکش ایرانی نقض احتمالی حاکمیت اسپانیاست، گفت عملیات نظامی لندن در منطقه به درخواست آمریکا صورت گرفته‌است، خبری که بعدا توسط روزنامه «گاردین» هم تأیید شد و در توضیح چرایی این اقدام روابط جاری انگلیس با اتحادیه اروپا و از سوی دیگر با آمریکا عنوان شد. تا همین جای کار با کنار هم گذاشتن دو نکته یادشده نتیجه مهمی می‌توان گرفت و آن اینکه اقدام دولت انگلیس نه اقدامی قانونی که تصمیم سیاسی بوده و احتمالا با اهداف اخیر مقامات ایالات متحده در قبال ایران هماهنگ است. علاوه‌بر این، استدلال‌های دیگری هم وجود دارد که ابعاد پیچیده‌تری به‌ما جزا داده و چنداستدلال دیگر هم به این نتیجه‌گیری اضافه می‌کند.

مهم‌ترین سوال؛ مقصد نفتکش کجا بوده‌است؟

«۱- Grace» حامل دومیلیون بشکه نفت خام و به ادعای برخی رسانه‌ها نفت کوره بوده‌است و به علت حجم بالا و همچنین سنگینی قابل توجه، امکان عبور از کانال سوئز را نداشته‌است، از این رو مجبور شده به‌جای عبور از دریای سرخ و کانال سوئز، برای رسیدن به مدیترانه تا آفریقای جنوبی رفته و از آنجا راهی تنگه جبل الطارق شود. دلیل دیگری که عدم عبور «۱- Grace» از سوئز را توضیح می‌دهد، حضور و نفوذ عربستان سعودی در این منطقه‌است. سواى این توضیحات، نفتکش در ابتدای دریای مدیترانه توقیف شده‌است و به‌جز اظهارات مقامات جبل الطارق درباره مقصد نهایی این نفتکش که می‌گوید بندر بانپاس در سوریه مقصد نهایی «۱- Grace» بوده، هیچ اظهارنظر رسمی دیگری دراین باره وجود ندارد. علاوه‌بر این، نباید از یاد برد که اظهارنظر وزیر امور خارجه اسپانیا که خود عضو اتحادیه اروپا است، وجه دیگری هم دارد. به‌نظر می‌رسد این اظهارنظر موید این است که مقصد نهایی این کشتی سوریه نبوده؛ چراکه اگر این‌طور بود اسپانیا درباره آن توضیح می‌داد و لازم نبود نامی از ایالات متحده آمریکا به میان بکشد.

لگد به اینستکس، میخ به تابوت برجام

حالا «اسپوتنیک» رسانه مطرح روسیه که احتمالا دارای ارتباطاتی با شرکت russian titan shipping line مالک «۱- Grace» هم هست گزارشی منتشر

سیاست

کرده که گویای جزئیاتی از این ماجراست. «اسپوتنیک» نوشته‌است: «بعد به‌نظر می‌رسد که این محموله نفت این کشتی قرار بوده به سوریه برسد چون راه کوتاه‌تر کانال سوئز وجود دارد و طی دوماه اخیر ایران حداقل چهار نفتکش خود را از این طریق بدون هیچ مشکلی به سوریه فرستاده. همچنین این ابرفتکش بیش از حد مجاز برای پهلوگیری در بندر سوریه سنگین بوده و احتمالا قرار بوده این نفت به یک کشور اروپایی برود.» این استدلال که تاکنون در رد آن خبری منتشر نشده و از قضا برخی اخبار و تحلیل‌ها هم موید آن هستند، نکته مهم دیگری است که از اقدام غیرقانونی انگلستان دراین باره پرده برمی‌دارد و عملا تئوری اولیه لندن را خنثی می‌کند. علاوه‌بر این، درصورت صحت چنین گزاره‌ای، این واقعیت دوباره مشخص می‌شود که سه کشور اروپایی و این‌بار انگلیس ن‌تنها به‌دنبال همکاری با ایران ذیل برجام نیستند، بلکه همکار آمریکا در ناکارآمدی توافق هسته‌ای هم بوده‌اند، به این معنا که آنها در حال اعمال تحریم‌های یکجانبه آمریکا علیه ایران هستند و رفتارشان با تمام بیانیه‌ها و اظهارات قبلی‌شان در تناقض است.

پشت پرده اقدام انگلستان چیست؟

دلایلی که ذکر شده‌گی گویای این است که انگلیسی‌ها در راستای اجرای قوانین اروپا اقدام نکرده‌اند که البته اگر هم این‌طور بود، از آنجا که این قوانین شامل حال سایر کشورهای جهان نمی‌شود، در نوع خود قانون شکنی دیگری به حساب می‌آمد. از این رو باید به‌دنبال دلایل دیگری برای این اقدام انگلیس بود، دلایلی که بتواند توضیح‌دهنده چرایی چنین اقدام تنش‌زایی در مدیترانه باشد.

تحلیلگران زیادی هستند که می‌گویند انگلستان در آستانه جدایی از اتحادیه اروپا اساسا علاقمای به اجرای قوانین این اتحادیه ندارد و از سوی مقابل بنا دارد هرچه بیشتر روابط خود را با آمریکا و بالاخص دولت کنونی این کشور یعنی دولت ترامپ گسترش دهد تا در ایام جدایی از روپا بتواند ثبات سیاسی و اقتصادی خود را تحکیم بخشد. این کشور هم اکنون در بحران‌های عمیقی ازجمله مسبر و چگونگی برگزیت به‌سر می‌برد و از طرف دیگر وارد چالشی عمیق با اهالی مناطقی چون اسکاتلند شده، لذا مجبور است برای آینده خود تصمیمات تازه‌ای بگیرد؛ تصمیماتی که حتما همراهی استراتژیک با آمریکا یکی از آنهاست. این تحلیل با مراجعه به نامزدهای احتمالی نخست‌وزیری و دارای شانس پیروزی تقویت هم می‌شود؛ چراکه چهره‌های ارشد حزب محافظه کار حاکم‌الاین چنین‌نگاهی را محور برنامه‌های خود قرار داده‌اند. مراجعه به مواضع بوریس جانسون و جرمی هانت از

استاد علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبایی:

باید اقدام متقابل کنیم

کرد که سکوت یا موضع منفعلانه دراین باره زمینه‌ساز افزایش تنش خواهد بود؛ چراکه کاهش تنش به‌منزله آن است که شما کاری نکنید که چنین اتفاقی دیگر تکرار نشود.

وی با بیان آنکه این بازی دو طرفه‌است، تأکید کرد: «دوران بز و دررو نیست که کشتی ما را توقیف کنند و کشتی‌های آنها امنیت تردد داشته باشند.» این استاد دانشگاه در توضیح ارتباط میان توقیف نفتکش ایرانی و کاهش سطح تعهدات ایران در برجام خاطرنشان کرد: «آنها خواستند بگویند اگر شما از برجام خارج شدید آسیب می‌بینید. ما باید بگوییم تحت هر شرایطی برنامه خود را درباره برجام داریم و طبق قاعده منطقی تعهدات خود را کاهش می‌دهیم. این اتفاقات هم نمی‌تواند مانع اقدام قانونی ما در رابطه با کاهش تعهدات در برجام شود.»

زارعی گفت: «فراز از آنکه ایران، اقدام نیروی دریایی انگلیس را پاسخ بدهد یا ندهد، کاستن از تعهدات در رابطه با برجام قطعی است و این ماجرا تأثیری روی برنامه ما ندارد.» وی با اشاره به تلاش انگلیس برای باقی نگه داشتن ایران در برجام حتی با اقداماتی از این دست عنوان کرد: «اگر مانند ما در برجام این قدر قیمت دارد آنها به تعهدات خود عمل کنند؛ چراکه ایران داوطلبانه از برجام خارج نمی‌شود و کاهش سطح تعهدات نیز ناشی از اجباری است که عملکرد آمریکا و اروپایی‌ها به آن تحمیل کرده‌اند.»

نامزدهای جانشینی ترا می‌در ماه‌های اخیر به توضیح این مساله کمک می‌کند. سیاستمداران انگلیسی البته یکی از محورهای همکاری و نزدیکی به آمریکا را افزایش تنش‌ها با ایران می‌دانند و این مسیر را برای رسیدن به هدف خود کوتاه و کارآمد ارزیابی می‌کنند.

بعد از خروج ایالات متحده آمریکا از برجام و تلاش ایران برای تامین منافع خود در برجام، سه کشور اروپایی مسئولیت جریان هزینه‌های خروج آمریکا از برجام را برعهده گرفتند اما تا امروز قدم ازقدم برای این کار که همانا تنها راه بقای برجام است، برنداشته‌اند. از زمانی که ایران تصمیم گرفت در واکنش به بدعهدی آلمان، انگلیس و فرانسه مقابله‌به‌مثل کند و برخی تعهدات خود ذیل برجام را طبق مواد ۲۶ و ۳۶ این توافقنامه کاهش دهد، صحنه نمایش جدیدی در میان اروپایی‌ها شکل گرفت؛ به این صورت که در بازی هماهنگی انگلستان مسئولیت موضع‌گیری‌های تند و شدیدالحن علیه تهران را متقبل شد و در مقابل فرانسوسی‌ها به‌عنوان پلیس خوب ماجرا تلاش کردند از جانب خیرخواهی وارد ماجرا شوند. در این راستا چندبار با تهران تماس گرفتند و حتی خواهان ایفای میانجیگری میان تهران و واشنگتن شدند. ترامپ اخیرا گفته‌است با مکرون دراین‌باره در تماس است و خبر داده که رئیس‌جمهور فرانسه بنا دارد به‌زودی با سفر به تهران با مقامات ایرانی گفت‌وگو کند.

با توجه به این فرضیه، می‌توان اقدام انگلیس در توقیف نفتکش «۱- Grace» را ادامه نقش پلیس بد لندن در فصل جدید برجام در نظر گرفت و در آستانه گام دوم ایران برای کاهش تعهدات خود اهرمی برای فشار به ایران برای عقب‌نشینی عنوان کرد.

انگلیسی‌ها بدشان نمی‌آید در همراهی با آمریکا، تنش‌ها با ایران را افزایش دهند و به گونه‌ای رفتار کنند که به تهران بگویند ادامه مسیر کاهش تعهدات برجامی، باعث آغاز همکاری‌های اروپا با تهران نخواهد شد. از این رو آنها باید راهی پیدا کنند که مغایر تعهدات برجامی آنها نباشد و پس از اقدامات آنها، در افکار عمومی ایران ذی‌حق شناخته نشوند، از این‌رو حمله به «۱- Grace» می‌تواند اقدام درخور توجهی باشد؛ اقدامی که اولین پیامش چالش آفرینی با ایران و عدم همراهی انگلیس با سازوکاری به نام اینستکس است.

چند روزی از سقوط گلوبال هالک، هواپیمای جاسوسی آمریکا در آسمان هرمزگان می‌گذرد، اتفاقی که هیمنه آمریکا یی‌ها را برای چندمین بار شکست و ننگ‌ه واقع‌بینانه ایران به آمریکا را تحکیم کرد. آن روز آمریکایی‌ها با عدم واکنش به این اقدام ایران، در افکار عمومی جهان جایگاه متزلزل‌تری یافتند و حالا برخی تحلیل‌ها می‌گویند که توقیف «۱- Grace» یا پانک حمله به گلوبال هالک بوده و از همین منظر هم مورد استقبال آمریکایی‌ها قرار گرفته‌است.

درمهمراه آینده‌بندر لاذقیه در سوریه به‌طور کامل در اختیار جمهوری اسلامی ایران قرار خواهد گرفت، بندر مهم و استراتژیکي در مدیترانه که استفاده از آن نتایج قابل توجهی برای اقتصاد و سیاست ایران خواهد داشت. کارشناسان اقتصادی معتقدند با وصل شدن تهران به مدیترانه از مسیر امن عراق، مسیر بسیار بزرگ و قابل توجهی برای دور زدن تحریم‌های آمریکا ایجاد خواهد شد و احتمالا باید فاتحه این تحریم‌های یکجانبه درجا خوانده شود. از طرف دیگر ایران با دست گرفتن لاذقیه، گزینه دیگری به‌جز مسیر هوایی و زمینی برای نزدیک‌شدن به سرزمین‌های اشغالی به دست خواهد آورد و می‌تواند تهدید بزرگ‌تری نسبت به گذشته برای اسرائیل قلمداد شود. از این رو اقدام اخیر انگلستان را می‌توان تدبیری برای هدف قرار دادن این تصمیم مهم و راهبردی تهران- دمشق قلمداد و آن را اقدامی عملی برای مقابله با آن در راستای اهداف آمریکا و اسرائیل توصیف کرد.

پیشنهاد به تهران؛ اکنون چه باید کرد؟

شاید واضح‌ترین تجربه‌ای که در این روزها دست‌است، تجربه میدانی در جریان تک و پاتک‌هایی است که میان ایران و دشمنان غربی خود رخ داده، تجربه‌ای که می‌گوید در جریان تنش با آمریکا و اروپا، هر بار ایران عقب نشسته آنها جلو آمده و تنش را توسعه داده‌اند و هر بار مانند ساقط کردن گلوبال هالک ایران مقتدر ظاهر شده، غربی‌ها فشار را حداقل در آن حوزه و از مسیر مرسوم قبلی متوقف کرده و عقب رفته‌اند. در این‌جا هم با توجه به اینکه همه گزینه‌ها توضیح‌دهنده اقدام سیاسی و خصمانه لندن هستند، به‌نظر می‌رسد انفعال و عدم اقدام متناسب در تمام ابعاد به‌عنوان یک عقب‌نشینی در نظر گرفته خواهد شد و بلافاصله باعث افزایش تنش‌ها و تکرار وقایع این چنینی است. از این رو به‌نظر می‌رسد همان گونه که تحلیلگران توصیه کرده‌اند درصورت عدم توقیف در استفاده از گزینه‌های دیپلماتیک، ایران بلافاصله باید به گزاره‌های سخت‌تری روی آورده و مثلا با وضع قوانینی در مجلس بخشی از اقدامات انگلیس و مرادوات ترانزیتی این کشور در منطقه را تحت تحریم قرار دهد که البته در این زمینه گزینه‌های بسیار زیادی وجود دارد و به‌هیچ‌عنوان ایران دست بسته‌ای در این زمینه ندارد.